

ગુજરાત આનામાળા સિરીઝ ૬ ક્રી.

જે મૂલ્ય અમૃત આરોગીયે જે મૂલ્ય જપીયે જાપ,
પ મૂલ્યમેં દારૂ પડે એ બડા જનમકા પાપ.
(તુલસીદાસ.)

સામાજિક-નવલકથા.

મહિકાંઠામાં દારૂની બદી.

પ્રયોજક અને પ્રકાશક—

ગોર, અંબાલાલ છગનલાલ રેડ્ડર.

શીકા—(સ્ટેટ ધાર મહિકાંઠા.)

સંસાર દર્શન વિનોદિની—કમલિની—રાણી દુર્ગાવતી, સવિતા
સુશિલા—વિગેરેના કર્તા અને આનામાળાઓના લેખક,

પ્રથમાવૃત્તિ.

પ્રત ૧૦૦૦.

વિક્રમાબ્દ ૧૯૭૬.

(સર્વ હક સ્વાધિન.)

કિંમત—

પ્રાણકો માટે એક આનો.
છુટક નકલનો દોઢ આનો.

C-22-22

વિનંતિ પત્ર.

ગ્રાહકોને સાચી વાત જણાવવી એમાં કોઇ વાતનો પ્રતિબંધ નથી. આ આનામાળા સીરીઝમાં મુખ્ય બે ઉદ્દેશો સમાયલા છે. એક તો લેખકનું નિર્વાહ સાધન, બીજું જનસમાજના વર્તનમાં કંઇક સદ્ભાવ ઉત્પન્ન કરવો.

સુદૃઢ ગૃહસ્થો—હું લેખક તદ્દન બહેરા છું તે આપ સર્વેને વિદિત છે તેમજ ગુર્જર ભૂમિપર બહેરા લેખકોનો મુખ્ય આધાર, ઉદાર ગ્રહસ્થો અને ઉત્સાહી ગ્રાહક બંધુઓ ઉપરજ છે. મારા જેવા બહેરા લેખકને અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપવા મદદ કરવી તે આપ સુચની કરજજ છે.

વિ. વાંચન અને તે કેવું હોવું જોઇએ. એ દરેક બંધુઓનું અગ્રાત્ નહિ હોય, છતાં આ આનામાળા સીરીઝો સારા લેખો ઉપરથી અનુવાદ કરી, જાતે લખી, છપાવી અને જાતેજ વેચુ છું. તેમજ આ વાર્તાઓ કટલાંક પુસ્તકોના વાંચનની યાદગીરીમાંથી લખવામાં આવી છે. તો તેના મુળ લેખકોનો પણ આભાર માનું છું.

દરેક વાંચક બંધુઓએ અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપવા કૃપા કરવો. મારા બહેરા થયા બાદ મારા હિતચિંતકો તરફથી જે પ્રેમ, જીજ્ઞાસા દષ્ટિવૃત્ત છે તે સદાને માટે ચાહું છું. સુગ બંધુઓ આપ ગ્રાહક થઈ-અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપના મહેરબાની કરશો.

સંવત ૧૯૭૭.
જન્-માર્ગમિ.
અમદાવાદ.

}

આપનો સ્નેહાધીન.
ગોર અંબાલાલ છગનલાલ
વડાગામ-(માહકાંડા)

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૪૯૫ યગીક

પુસ્તકનું નામ ધર્મગ્રંથાલય દર્શનશાસ્ત્ર

વિષય ૨ : ૩

મહિકાંઠામાં દારૂની બદી.

જે મૂલ અમૃત આરોગીયે જે મૂલ જપીયે જાપ,
પ મૂલમેં દારૂ પડે, યે બડા જનમકા પાપ.

(તુલસીદાસ).

હિકાંઠામાં દારૂની બદી પ્રચલિત છે. જે રાગરજવાડાઓ ધારે તો આ બદીનો નાશ કરી શકે એ સંભવિત નથી. પણ મૂળમાં ન્યાં સડો પેડો એ વૃક્ષને કેવી રીતે ઉછરવું ? મહિકાંઠામાં હમારૂં ઇડર સ્ટેટ પહેલે નંબરે ગણાય છે. ઇડરમાંથી આ બદીનો નાશ થાય તો બીજા રજવાડાઓ પણ તે વાતનું અનુકરણ કરી શકે. મુળ અધીકારીઓમાંજ સુરાદેવીનું આવાહન થતું હોય ત્યાં હજુરને કેવી રીતે કેળવી શકે ? આ એક દીક્ષગીરીની વાત છે. મહિકાંઠાનાં બીજાં રાજ્યો પણ કેળવાયલાં છે. તેમણે એકમત થઈને દારૂની બદીનો અટકાવ કરવો જોઈયે. મોહનપુર, માલપુર, દધાલીયા, વડાગામ, સાકંબા, ગાખટ, પાલ વિગેરે ઠાકોરાએ પોતાની રૈયતને કેળવવી જોઈએ. રાજની આમાદાની એ રૈયત ઉપરજ છે. પણ જે માણસે અધાર પછેડો ઝાઢેલો હોય તે બહારની દષ્ટી એ શું જોઈ શકે ? દારૂનો ઉપયોગ ઠાકોર ઠકરાતોમાં ધણો છે. ગોલા, ખત્રાસ, ભાંડ વિગેરે રાજ અને ઠાકોરાને લક્ષ્યાવે છે. એ મેં ધણીવાર જોયેલું છે. એક લાધસન્સદારે મોહનપુરની ગાદીના પહેલાં ઠાકોર હતા (હીંમતસીંહજી)

તેમને ઘણી વખત કહેલું કે સાહેબ ! વિલાયતનો મીઠો મધ જેવો દારૂ હમણાં આવ્યો છે. બાન્ડી લાવું કે ? ઠાકોરે એક વિલાયતી દારૂની ખાટલીથી થોડે થોડે એજ વ્યસનમાં થોડો વખત જમિમાં રહેવું પડ્યું હતું. હજુ પણ ખાનગી-ઘરમેજે-દારૂની બધી દરખાશોમાં વધારે છે. તેનો અટકાવ કરવો જોઈએ. એ દરેક રાજકર્તાની ફરજ છે. વડાગામ મહુમ ઠાકોર શ્રી જીવત્સિંહજીનો પરિચય મને ઘણોજ હતો. પણ મારી આ જાંદગીમાં તો મેં કોઈ દીવસ ઠાકોરશ્રીને દારૂ પીતાં જોયા નથી. હાલતી દારૂ નિષેધક ચળવળમાં અમદાવાદમાં વલ્લવભાઈ જેરીસ્ટર જેવાની સોખત તે મને થઈ હોત તો વડાગામનું દારૂનું પીકું ખસેડી કહાડત. પણ દીલગીર છું કે મહુમ ઠાકોર ખાર માસ થયાં સ્વર્ગસ્થ થયા. હવેની પાર્લામેન્ટી વડાગામ તાલુકાની તદ્દન જીદાજ પ્રકારમાં ફરી ગયેલી છે. હવેના ઠાકોરશ્રી દારૂ પિયે છે કે નહીં તે હું કહી શકું નહીં. વડાગામમાં કારભારી પણ નવા છે. તેમણે આ ઠાકોરશ્રીને કેળવી લેવા એ મારી વિનંતી છે. ઘણીવખત દેશી રાજ્યોમાં ઠાકોરો દારૂને માટે રૈયત ઉપર જીલ્લમ કરે છે તે મેં નજરોનજર જોયલું છે. માણસા દરખારનો રૈયત ઉપરનો જીલ્લમ આપણે ઘણા વર્તમાનપત્રોદ્વારા વાંચીયે છીએ. તેમાં આખો વાંક રૈયતનો હોય તે અગ્રંભવિત છે. ન્યાં રૈયત કેળવાયલી છે અને રાજ (ઠાકોર) કેળવાયલો નથી તેનીજ રૈયત એવા જીલ્લમને વશ રહે છે. માણસાના ઘણા માણસોનું કહેવું છે કે હાલના રાવજી સાહેબને મોજશોખ વધારે જોઈએ છે. દરખારમાં અંદર અંદર દારૂની બધી પણ વધી પડી છે. એવા લોકોની અફવાને હમારે સાચી માનવી કે કેમ તે વિચાર થઈ પડ્યો છે. તોપણ રાવજી સાહેબે પોતાનો હક

લખને રહેવું જોઈએ. પણ તે ઉપરાંતના રૈયત ઉપરના બુલમો અટકાવવા જોઈએ, વર્તમાનપત્રોદ્ધારાએ તેમની જે ઝાટકણી થાય છે તે શું ઓછી છે ? હું રાવળજીશ્રીને કેળવાયલા કહી શકતો નથી. તે તેમનામાં કંઈક કેળવણી હોય તો કેળવાયલી રૈયતના પક્ષમાં લગી જવું જોઈએ. હિંદમાં અસહકારના રૂપથી ઘણા અફઝાળા ગોરાએતને પણ ત્રીજા ક્લાસમાં મુસાફરી કરવી પડે છે. અને તેજ વખતે હિંદી અને યુરોપિયનોનો ભાઈચારો જણાઈ આવે છે. તો આ એક દેશી રાજકર્તા છે. તેમણે રૈયતની જેડે લગીમણી રહેવું જોઈએ. મહાત્મા ગાંધીજીનો દુઃખન હિંદમાં કાણુ છે ? તે નં દાર્ઢ અતાવા આપે તો તેને સુવર્ણ ચંદ્રકની બેટ અપાવું- જવાબ માત્ર એટલોજ છે કે મહાત્મા ગાંધીજીનો દુઃખન હિંદ અને યુરોપમાં કાંઈ પણ નથી. એ અધું તેમની જાન-રહેણી કરણી-સ્વદેશ પ્રત્યે માયા મમતા અને જનસમાજને કેળવી લેવાની ચાતુર્યતા છે. રૈયત આપાઓમાં માણસા દરબારશ્રીના અમેઝા છપાવે છે. તો દરબારશ્રી રૈયત વિરુદ્ધમાં શં નથી છપાવતા ? પણ જ્યાં કેળવણી છે તેઓનામાંજ સુખ-દુઃખની પરિક્ષક બુદ્ધિ છે, એ નિશ્ચય છે. માટે લોકમતને કેળવી લેવો એ દરેક રાજકર્તાઓની ફરજ છે. ઘણી કકરાતોમાં કાંકાર સાહેબને કુંવર જન્મ્યા કે દાડ જોઈએ. અને તે ભાંડ, ગોલા, ખવાસ વિગેરેને તો ખૂબખૂબ તડકા પડે. કાંકાર સાહેબને ત્યાં વિવાદ પ્રસંગ હોય ત્યાં ત્રણ દાડજ દાડની રેલમછેલ મચી હોય છે. આ કેટલી દીલગીરીની વાત ? હવે તો જમાનો સુધર્યો છે. જનસમાજની પ્રવૃત્તિ સુધારા તરફ વળેલી છે. તો નામદાર કાંકાર સાહેબો અને દેશી રાજકર્તાઓને મારી અરજ છે કે તમેએ તમારા રાજ્યોમાંથી જેમ અને તેમ

દાર્તી બદીનો પ્રચાર ઓછો કરવો જોઈએ. અમદાવાદમાં દારૂ નિષે-
દ્ધની ચળવળ હાલ એટલી વધી પડી છે કે દારૂના લાઇસન્સદારો
ગ્રાહકમાં દારૂ વેચી શકતા નથી. સત્યાગ્રહીઓ અને હોમરૂલલીગ
સભાનું કામ દારૂની બદીમાંથી મજુર પક્ષને ફળવવા તરફ ઝડપથી
આડ્યાં જાય છે. હું ધારું છું કે આવતી કાંઠેસની એક વેળાએ
દારૂની ગંધ અમદાવાદમાંથી ઉપડી જાય એમ સંભવ છે. અને તે
સત્યાગ્રહીઓના અડગ ટેકને આભારી છે. હું બહેરો છું એટલે સત્યા-
ગ્રહ પક્ષમાં જોડાયો નથી તો પણ હોમરૂલ લીગની ફરજ હું મારે
બજનમાં જાઉં છું.

 આ એક મહારો બાલ્યાવસ્થાનો જોયેલો દ્રશ્યાન્ત છે.

અમારે એક ઠેકાણે લગ્ન પ્રસંગમાં સગાને ત્યાં જવાનું થયું.
શીકાથી અમો દોડદોડ કરતા છ કેલાકે તે ગામ પહોંચ્યા. ગામના
મોખરેથીજ હું છુટો પડી ગયો, અને બીજાં માણસો આગળ આડ્યાં
ગયાં. તેવામાં હું સાંભળતો હતો એટલે યાદ હશે તે હકીકત જણાવું છું.

આ ગામ ઠાકોર સાહેબનું ગામ છે. અને તે જુજ વસ્તીનું
ગામ છે. ઠાકોરશ્રીના કુમાર એક ખવાસને લઈને ફરવા નીકળ્યા.
ફરતાં ફરતાં એમને દારૂની તલપ થઈ આવી. દારૂનું પીકું તે ગામમાં
નહોતું એટલે કુમાર સાહેબ ફરતા ફરતા ગામથી દુર સખત તાપમાં
એ ગાઉના એક છાપરીયા ગામમાં જઈ ચડ્યા. ત્યાં દારૂના લાઇસ-
ન્સદારે કુમારશ્રી પાસે રોકડા પૈસા માગ્યા. પણ કુમારે કશું કે
બાપાજી પૈસા આપતા નથી માટે આ બંદુક રાખીને અમને અને
ખવાસને દારૂ પાં. લાઇસન્સદારે પૈસા પેટે બંદુક રાખી અને કુમા-

રશ્મીને ખુબ ખુબ દારૂ પાયો. ખવાસને રોજના મહાવરાથી દારૂની કેદ રહી નહી. પણ આપુને તો ગામની બાગોળમાં આવતાં દોસ્તીને વોઇસરીગલ મ્હેલ જણાયો. અને રસ્તામાંજ ધુળમાં એક વક્ષા નીચે ફસડાઈ પડ્યા. મોંઢે શીશુ છુટ્યાં ને જેમ તેમ સ્તોત્રો બણવા લાગ્યા. ખવાસે કહ્યું.

આપુ પધારો-પધારો, ઘેર મોકું થાય છે, ને ઠાકાર સાહેબવડશે.

આપુએ કહ્યું—મા પાણી લાવ ?

ખવાસે કહ્યું—અહીં મા ક્યાં છે ? આપુ આ શું બકો છો ?

આપુ—સા...લા ઘોદાને પલાણુ માર...

ખવાસે કહ્યું—આપુ અહીં ઘોડો ક્યાં છે ?

આપુએ (મારા સામું નેઘને) આ.....આ.....

મેં ખવાસનો પાસેથી બધી વાત જાણી લીધી કે અમારા ગામના ઠાકાર સાહેબના કુમારશ્રી છે. અને જોડેના ગામમાં બંદુક મુકીને દારૂ પીધો છે.

મેં ખવાસને કહ્યું—તું ગામમાં જ અને ગાડી લઈ આવી આપુને ગાડીમાં લઈ જ તે સિવાય આવશે નહી. (તરત ખવાસ દોડ્યો)

હું કૌતુક જોવા ઉભો રહ્યો. પછી કુમારશ્રીએ મારા સામું નેઘને કહ્યું આવો-આવો-લાડીશ-આવો-મેં કહ્યું-કુમાર આ શું બકો છો ? હું ક્યાં લાડીજ છું. જવાબમાં કુમારે કહ્યું. ખૂબ પીધી. ત્રણ...સાક... એટલામાં બે ત્રણ ફૂતરાં આવ્યાં. તેમની જોડે કુમાર લઢવા લાગ્યા હું દુર જઈ ઉભો બનને ખૂબ યુદ્ધ જમ્યું. એક ફૂતરાંએ કુમારનું ઘોડીયું ચીરી નાખ્યું. મહા મુશીબતે મેં કુમારને ફૂતરાંથી છુટા

પાડ્યા. એટલામાં ગાંડી આવી અને કુમાર ઉભે સીમાડે દોડવા લાગ્યા એ ત્રણ ખવાસોએ દોટ મૂકીને પકડી લીધા અને જેમ તેમ કરી સમજાવી પટાવી ગાડીમાં બેસાડ્યા. એટલે કુમાર એક કુતરા સામું જોઈને બહુ રડવા લાગ્યા. બકવા લાગ્યા—મા ?...આ ?...અવાજે..... કુતરાએ—ખાઉ-ખાઉ ભાષામાં જુવાળ આજે ને ગાડી દરબાર તરફ દોડી—કહેવત છે કે,

દારૂ દિવાના પીએ ગાંજે પીએ ગમાર;

દારૂડીએ માને ખાયડી કહે એમ અને છે ઘણી વાર.

(જુની કહેવત છે.)

આશું ? આવા નીચ દારૂના વ્યસનમાં શું બળ્યું છે ? નામદાર ઠાકોર સાહેબ અને અન્ય સંભાવિત ગ્રહસ્થો તમો એક મત થઈને તમારા દેશી રાજ્યોમાંથી દારૂની બદી અટકાવો. તેનો અટકાવ માત્ર જે લોકો (બીલ, કોળી, ઠાકરડા) દારૂ વધારે પીએ છે તેમને દારૂ પીતાં અટકાવવા જોઈએ. કોળી ઠાકરડા ધારાળા વિગેરેઓમાં દારૂની બદી વિશેષ છે તેમને શિક્ષિત વર્ગે કેળવવા જોઈએ. ખીન કેળવણી અને અસમજથી તેઓ પીતા હોય તો તેમને દારૂથી થતા ગેરફાયદા સમજાવો. પંચમહાલમાં બીલ પરિપદે દારૂ પીવાની એકમેક સખત બંધા કરી છે તે સ્તુતિપાત્ર છે પણ એમાંનું મહીકાંકામાં કશું બનવા પામતું નથી. પરિપદ કોણ ભરે ? આવી બાબતની પરિપદ ભરવામાં પણ દેશી રાજ્યોમાં નાની નાની ઠકરાતોમાં ઘણું જોખમ સમાયલું છે જો તે ગામના માલીકની નજરે પડ્યા અને આપણ ઉપદેશક છીએ એમ સમજાયું તો માલીક સાહેબને આપણી વાત પસંદ નજ પડે અને એકદમ બોયકાટનો હુકમ મળે. આ શિક્ષિત વર્ગ માટે કેટલી દીલગીરીની વાત ? મહાત્મા ગાંધીજીનું કહેવું છે કે,

“ મેલું ખાળકુંડી યા તો ગટરનું પાણી પીવું તે આત્માને અશુદ્ધ કરતું નથી પણ દારૂ તો આત્માને અશુદ્ધ કરનાર છે. ” વળી એક વેદે કહ્યું છે કે મૂતર પીવાથી મૂત્રકચ્છ વિગેરે રોગો મટે છે. પણ દારૂ પીવાથી તો હિલટા રોગનો વધારો થાય છે. માટે દારૂ પીવો એ સુઝતે માટે ધણુંજ બેઅવધી કામ છે.

પવિત્ર સનાતન ધર્મમાં હિંસાને કિંચિત માત્ર પણ સ્થાન આપવું ન જોઈએ. હિંસા શબ્દનો અર્થ પોતાના સુખને માટે ખીગ્નનો પ્રાણાન્ત કરવો એ છે. ઘણી વખત-દારૂના ભાનમાં ખીગ્નની પ્રાણાન્ત કરવામાં આવે છે. ઘણા માણસો ખુનના આરોપ માટે ફાંસીએ ગયેલા સંભળાય છે. તમે સમજતા હશો કે દારૂ પીને ખુન કરવું એટલે કાયદાનો ખાદ નહીં આવે પણ તેમ કરવાથી પણ માજરૂટ સાહેબ છોડી દેતા નથી. અંગ્રેજીમાં કહ્યું છે ;

Good action, done with bad motives are leap & lead actions done with good motives are good.

પાપ અને પુન્ય વિશેષ કરીને ચિત્તની ભાવના અવલંબન કરવાવાળા છે. (એટલે દારૂના ભાનમાં ઘણી વખત પાપ પણ થઈ જાય છે.) કુરાનમાં સુરહજ આયાજ ૩૬ માં,

લેખિનાલ અસ્લાહ લહુમલા ખલાદીયા.

ઓહાવલેકીન યેનાલ અતકવા મિતકુમ

અર્થ—માંસ અને દારૂ ખુદાને પહોંચવું નથી દારૂ પીવો એ કાશીર લોકોનો ધર્મ છે. મુસલમાનો દારૂ પીધેલાને ઘણી વખત મસીદમાં પણ પેસવા દેતા નથી. તેમના ધર્મ પુસ્તક કુરાનને અડકવાનો પણ દારૂડીયાને અધિકાર નથી. એક ખ્રીસ્તિ ધર્મ ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે—

To what purposes the multitude of your sacrifices unto me.

Said the lord, I am full of the burn offerings & the fate of the fed beasts. I belight not in the blood of bullocks & of bad noise spirit or wine or of the lambs & goats.

એવું લખ્યું છે કે દેવે સ્પષ્ટ રીતે કહ્યું છે કે બળદ, ઘેટાં, બકરાં વિગેરેના ફધીરથી હું પ્રસન્ન થતો નથી તેમ ખરાબ વાસ મારતા દાડથી પણ મને સંતોષ નથી. (આમાં આપણે સમજીએ તો ખરાબ વાસ મારતા પીણું સોડાવાટર-લેમન વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે.) માણસને વાસ મારતી વસ્તુઓ પ્રસન્ન નથી તો ઈશ્વરને તે વસ્તુ કેવી રીતે પસંદ હોય વાર ?

વળી એક ઠેકાણે કહ્યું છે કે:—

गोमांस भक्षये नियं पिवेद् मर चारुणीम्

.....इत्तरो कुल घातका.

એટલે કે જો માંસમાટી ખાય અને અપરવારૂણી (દારૂ) નો પ્યાલો પીયે એ સર્વે કુલઘાતક સમજવા. વિગેરે વિગેરે.

આવા આવા ધણા શાસ્ત્રોના મત છે કે દારૂ એ માણસના જીવનનું સત્યાનાશ વાળવાવાળું ક્ષયરોગના આમંત્રણરૂપ અતિથી પીણું છે. આપણા માજીસ્ટ્રેટ સાહેબોની નોંધ પોલીસોમાં ધણી વાર નોંધીએ છીએ તો ફલાણાએ ધારીયું માર્યું-ફલાણાએ વ્યથા ગુન્હો કર્યો અને ફલાણાએ બળાત્કાર કર્યો આવા વિચિત્ર ગુન્હાઓ નજરે પડે છે, તે બધા દારૂના કારણથી બને છે.

આ એક દ્રષ્ટાંત વાંચવાથી સમજ થશે.

હું વડાગામમાં રહું છું ત્યાં મારી માલેકીનું ઘર છે. ઘણો વખત મારો અમદાવાદમાં રહેવાનો છે. સત્યાગૃહ આશ્રમના રાષ્ટ્રીય શિક્ષણથી અને ગુજરાતી પંચના એડીટર રા. રા. સોમાભાઈના સહવાસથી લેખક શક્તિ ધરાવું છું. લખવા વાંચવાનો ગુજરાતી પંચની લાયબ્રેરીમાં મને અભાવ નથી વડાગામ ફક્ત બાર માસમાં બે ચાર માસજ નવાનું થાય છે.

એક વખત વડાગામમાં મારા સ્નેહી મિત્ર ગોર કીરપાશંકર દોલતરામ તરફથી મીઠાનનું આમંત્રણ આવ્યું તેમણે તો છોકરાંઓના સંઘને તૈયાર કરી દીધો. મેં પૂછ્યું ક્યાં લાડુ જમવાના છે ? કોઈએ કહ્યું આ અડધો ગાઉ, કોઈ કહે એક ગાઉ, “ પટેલને વહાલી જતાર ને મીયાંને વહાલી પાતર ” એવું અમારે તો થયું. ભાઈ કીરપાશંકરે તો છોકરાંની સાથે મને પણ લીધો. દોડ દોડ કરતાં અમે બે ગાઉ આવ્યા પણ લાડુનું સ્થળ મળે નહીં. મેં કહ્યું હવે કેટલે દુર જવાનું ! ત્યારે જીવરામ ગોરે કહ્યું શું દેખતા નથી, આ આકરંદ આવ્યું ને હવે એક ગાઉ જવાનું—બાંધેલ પીંધેલ લકૃપકુ દડીના છોકરાં દોડે ત્યારે ઘણી મુશીબતે વડાગામથી ચાર ગાઉ લાડુ આશ્રમ આવ્યો. ત્યાં જળાશયમાં નાહીધોઈ તૈયાર થયા કે લાડુની પંગત પડી જેમ તેમ જમી પરવારી પાછા દોડવા માંડ્યું ને પાંચ વાગે આકરંદનો સીમાડો છોડ્યો. એક નજીવી લાડુ જેવી બાબતમાં બાહ્યણો ચાર ગાઉ દોડતા હશે તે મ્હને પહેલો પ્રસંગ પડ્યો તો પણ લાડુ જેવી સીજ ક્યાંથી એ અમારા બાહ્યણને માટે તો “ મરણ અવસર તે

વિવાહ સમાન છે.” રા. ભાઈ કીરપ્રાશંકરની મંડળીએ તો મારાથી અડધો ગાઉનું છેકું પાડી દીધું. સીમાડો મારા ગામનો હતો એટલે મને અગવડ જેવું નહોતું. ધીમે ધીમે લાંકુના ઘેનમાં અને સુર્યનારાયણ અસ્તાચળના સમયમાં ઠંડા પહોરનું ગાયન લલકારતો હું ચાલ્યો આવતો હતો ત્યાં સડકના રસ્તાથી એક ફ્લે ગ છેટે પાંચ સાત દાડના રહેલા-ણીઓનું ટોળું મળ્યું, ત્યાંના ઠાકરડાઓને અમારે ઘણી વખત ઠાકાર કહેવું પડે છે. તોજ તેમને આપડી વાતમાં રસ પડે છે નહીં તો અપમાનને પાત્ર થવું પડે મેં પૂછ્યું:—

એક વ્યક્તિને—ઠાકાર ? ક્યાં જઈ આવ્યા.

ઠાકારે કહ્યું—અ્યાં તે ત્યાં.....(આકાશ તરફ આંગળી કરી.)

મેં કહ્યું—એમ કેમ ખોલો છો.

જવાબ—હું અમે જુદા સીએ ?

મેં કહ્યું—ના, ના પણ સાચુ તો કહો.

બીજી વ્યક્તિ—ક્યાં તે વડગામમાં ગયા હતા. (સાંન કરીને.)

મેં—અરેરેરે, શું તમે દાડ પીધો છે.

પહેલી વ્યક્તિ—હા-હા, મીઠો મીઠો મધ જે.....

ત્યાં તો ઠાકારની આંખ થરડાઈ ગઈ અને જેમ તેમ વાગ્યાણુ છોડવા લાગ્યા અને ઝાડની ડાળીઓ મચડવા, પાંદડાં તોડવા લાગ્યા ને ત્યાં તો કુદાકુદ (હનુમાનજીનો ખેલ મચાવવા માંડ્યો) કરવા લાગ્યાં

મેં પૂછ્યું—દાડવાળાને શું આપ્યું ?

જવાબ—માડ આ-આ-આ. (ધોતીયું)

મેં કહ્યું—મરખા દાડ પીવાય ? ઘેર ઐરાં છોકરાં બૂખે મરે ને તમે દાડ પીઓ એ ફેટલી શરમતી વાત ?

જવાબ—હું મુરખો ક્યાં છું-હું તો ગંધારો સું-ઉ-ઉ-ઉ-ઉ એટલામાં ઠાકાર સાહેબના સિપાઇઓની રેન ફરવા નીકળેલી તે ઘોડાના પડધા સાંભળી પાંચ જણ તો ત્યાંથી પંજે માપી ગયા ને એક જણ બેથુદ્ધ અવસ્થામાં ભોંય પડ્યો તે ગંધેડાની માફક આજો-ટવા લાગ્યો તેને લાન નથી કે હું જોડમાં ઉભેલો છું. એ પછી પાંચ મીનીટમાં તો શમવત થઇ ગયો. મેં જીંદગીમાં પણ આ ખનાવ જોયલો નહીં એટલે ધાર્યું કે આ માણસ મરી ગયો છે એટલામાં એક ફૂતર આવ્યું તે તેનું મોઢું સુધવા લાગ્યું ને ચાટવા લાગ્યું. મેં ફૂતરાને ત્યાંથી મારી કાઢ્યું. ને મને તો ખાત્રી થઈ કે આ માણસ નકોમરી ગયો છે એના જીવન ઉપર મને ઘણીજ દીલગીરી ઉત્પન્ન થઈ એટલામાં જોડેના ગામમાંથી બે ત્રણ બાઇઓ પાણીના ઘડ લઈને તેની શોધમાં આવી. મેં કહ્યું બાઇ ઘણું ખરાબ થયું. આ માણસ મરી ગયો—તે બાઇએ (સાનથી) કહ્યું ના—ના તેતો જીવતા છે. આવતાંજ તેના ઉપર ઠંડુ (શીયાળાની મોસમમાં) પાણી રેડ્યું. એક જણીએ લીંબુ ચીરીને તેના મોંઢામાં નીચોવ્યું ત્યારે તે માણસ ઉભો થયો અને ઘણી મુશીબતે તે બાઇઓ તેને ઘેર લઈ ગઈ.

* * * * *

મહિકાંડાના દરેક ગામમાં ગામના અગ્રલાગે દારૂનું પીડુ હોયજ દેવમંદીરો, નિશાળ, દવાખાનું વિગેરે ગામની અંદર હોય ત્યારે આ સુરાદેવીનું મંદીર ગામના અગ્ર લાગમાં હોય છે એ ઘણીજ દીલ-ગીરીની વાત છે. ઘણાં દરબારી ગામોમાં નિશાળ કે પોસ્ટ ન હોય પણ દારૂનું પીડુ તો જોઈએજ મારા મુલ વતન શીકામાં નિશાળ પોસ્ટ કે મંદીર કશું નથી પણ પીડુ તો જુના વખતનું છે. ઘણા

ખેડુઓ માલીકની નોકરી ખરાબર બજવતા નથી ખેતરોના પાક ન્યારે ત્યારે છુપી રીતે ચોરાય છે. તેનો દાખલો—

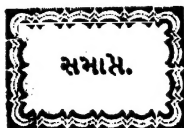
કુટુંબ નાનો હતો ત્યારે અમારા પિતાએ કુંગળીઓ વાવી હતી. તેમને કુંગળીના વેપારનો શોખ વિશેષ હતો કારણ અમારા પટેલ જન્મજાતને કુંગળી બહુ લાવે છે. ચાર ખેડુતો અમારા ખેતરમાં કામ કરતા મારે પિતા બહાદુર હતા પણ તેમને પૈસા જેટલોજ સંબંધ હતો. અમારા ખેડુતોમાં એક ખેડુ પાકો ચોર બુધિનો હતો. તે દર-રોજ અડધામણ કુંગળી ચોરીને રાત્રે પરભાર્યો કલાલને ત્યાં જતો. ને દારૂ પી પાછો આવતો વળી મોડે રાતના એક વાગે ઘઉંની ખળીમાંથી દસ શેર ઘઉં ચોરીને વાણીઆને ઘેર વેચી દેતો. અને વાણીઆ પણ સ્વાર્થ બુધિ આગળ ચોરી શાહુકારીનો કશો તપાસ કદતા નહિ ઘણી વખત તો મારા સાંભળતા વાણીઆ અમારા ખેડુત-ને ફાસલાવતો કે તારા ખેતરમાં અડદ હોય તો પાંચશેર અડદ લાવજે એ પછી મારા પિતા અને વાણીયાને વાગ્યાણુ યુદ્ધારંભ શરૂ થઈ જતો. આ ખેલ મારી બાળકબુદ્ધિમાં બનેલા છે તોપણ જન-સમાજને જણાવવું જોઈ એ કે રાત્રે માળી ઘેર ખાવા આવે કે ખેડુતો દારૂ માટે ખળીમાંથી દસ શેર પંદર શેર અનાજ ચોરી જાય. તે વાણીયા સમજે તો ખરાબ કે આ ચોરીનો માલ છે એટલે પંદર શેર ઘઉંના છ આના હાથમાં મૂકે ને વધારે રકબક થાય તો સાડા છ આના આપે. તે લઈને પરભાર્યો પીઠામાં જઈ દારૂ પી લથડતી હાલતે ઘેર ખાવા જાય ત્યાં પણ પાછો ખાયડી જેડે વઢવાડ માંડ, ને ઘરમાં કંઈ ન હોય તો ખાયડીનો સાલ્લો ચાર સાડાચાર કે પોણા પાંચ આનામાં વેચી દારૂ પીયે. બીજે દીવસ બ્યારે શુદ્ધિમાં આવે

ત્યારે અફસોસ કરવા માંડે. પણ તે અફસોસ શા કામનો ?

જો દારૂનાં પીઠાં ગામડાંઓમાં ન હોય તો આવી ખસ્વાડમાં કે ખેતરમાં છુપી ચોરીઓ થતી અટકે. વળી સરકાર દરખાસમાં પણ ચોરી કરનારને પકડે. પણ દારૂવાળાએ ચોરી કરાવી એમ કોઈ પૂછતું નથી.

ન્યાં સુધી અસહકાર અને દારૂની બદીનો નાશ કરવો એ આપણા હાથમાં છે ત્યાં સુધી તો સ્વરાજ્ય મેળવવું એ સહેલ રસ્તો છે. ખુન-મારામારી-ગાળગલીયથી કોઈ થઈ શકતું નથી તેટલુંજ પરિણામ જનસમાજને ખોટે રસ્તે જતાં અટકાવવા અને દારૂ, ચાહા, સોડા, લેમન વિગેરે બ્રહ્મબ્રજ ચીજોનો અટકાવ કરવો જોઈ એ. ધારાળાઓ, બીલ, કોળી, ઠાકરડાઓને દારૂ પીવા નથી મળતો તો ઘણા માણસો ચોરી-લુંટ કરીને પણ દારૂની મજા મેળવી લે છે. કેટલાક બહારવટે પણ નીકળી પડે છે, ને ફોજદાર ઇન્સ્પેક્ટરોને તેમની શોધમાં રામ-વનવાસનો અવતાર ભોગવવો પડે છે. પ્રમોશન મેળવવાની અદલાબદલીમાં ઘણી ફોજદાર-ઇન્સ્પેક્ટરો બહાર-બટ્ટીયાઓના હાથે ધાયલ થાય છે. તેમને દવાદાર કરાવવામાં સરકાર દરખાસોને ખોટમાં ઉતરવું પડે છે. વિગેરે-વિગેરે તો મહાકાંઠાના રાજરજવાડા અને ઠાકોર સાહેબોને મારી વિનંતી એ છે તે સૌ સૌની સ્ટેટોમાંથી જેમ અને તેમ દારૂની બદીનો નાશ કરવો જોઈ એ.

॥ સુક્ષેષુ કિમ્ બહુના ॥

સામાજિક, ધાર્મિક અને નૈતિક વિષયોથી ભરપૂર.

અમારાં લોકપ્રિય પુસ્તકો.

પુસ્તક.	વિષય.	છુટક નકલની કિંમત.
૧ હું—શિવ પાર્વતી વિવાહ ...	...	૦-૨-૦
૨ હું—શ્રી નૃસિંહાવતાર ભાગ ૧ લો. ...	...	૦-૧-૬
૩ હું—શ્રી નૃસિંહાવતાર ભાગ ૨ જો. ...	...	૦-૧-૬
૪ યું—તારકામુર વધ... ...	...	૦-૨-૦
૫ મું—રાજ સંન્તનું ...	...	૦-૧-૬
૬ હું—મહિકાંઠામાં દારૂની બદી... ...	...	૦-૧-૬
૭ મું—ગણપતિ યુદ્ધ વર્ણન. ...	...	૦-૨-૦
૮ મું—સ્નેહબાળા ...	...	૦-૧-૬
૯ મું—મોટર સર્વિસ ...	...	૦-૧-૬
૧૦ મું—સત્યવાન સાવત્રી. ...	...	૦-૧-૬
૧૧ મું—ચમાર ભક્ત રોહીદાસ ...	...	૦-૨-૦
૧૨ મું—બલીદર્પણુહરણુ... ...	...	૦-૧-૬

નોંધ—ઉપરના બાર અંકાની વી. પી. સહીત કિંમત રૂ. ૧-૨-૦

પડશે. તેા મંગાવનાર વાંચકોએ નિચેના સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો

ગાર અંબાલાલ છગનલાલ. (C/o ગુજરાતી પંચ ઓફિસ પાંચકુવા—અમદાવાદ.	} ગાર મૂળશંકર ખેમરામ પોસ્ટ વડા ગામ મુ. વડાગામ વાયા—તલોદ એ. પી. રેલ્વે.

ધી 'ગુજરાત' પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.
પાંચકુવા—અમદાવાદ

